

Kortelė:

977373_RegNr_I-3001-394/2014

<http://www.infolex.lt/tp/977373>

Administracinė byla Nr. I-3001-394/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-02459-2014-3

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2.; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. gruodžio 23 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėja Jarūnė Sedalienė,

sekretoriaujant Jolantai Miežienei,

dalyvaujant pareiškėjui R. K.,

dalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovei Eglei Šimkevičienei,

teismo posėdyje žodinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo R. K. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos atlyginimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė:

Pareiškėjas R. K. (toliau – pareiškėjas) kreipėsi į teismą su skundu (2-3 b. l.), prašydamas priteisti iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamo Šiaulių tardymo izoliatoriaus (toliau – ir Atsakovas, Šiaulių TI), 90 000 Lt neturtinės žalos atlyginimo. Pareiškėjas skunde nurodė, kad laikotarpiu nuo 2011-10-13 iki 2014-10-13 buvo laikomas Šiaulių TI su tiek asmenų, kad vienam asmeniui netekdavo 3,6 kv. m., jam nebuvo sudarytos normalios kalinimo sąlygos, todėl patyrė emocinę depresiją, dvasinį sukrėtimą, nepatogumus, dvasinius išgyvenimus, pradėjo jausti baimę mažoms patalpoms, sumažėjo bendravimo galimybės. Teismo posėdžio metu pareiškėjas paaiškino, kad kameroje buvo laikoma per daug žmonių, dėl to patyrė dvasinį sukrėtimą ir emocinę depresiją.

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių TI, atsiliepime (7-11 b. l.) ir atsakovo atstovė teismo posėdžio metu nurodė, kad su skundu nesutinka, prašo atmesti kaip nepagrįstą. Paaikšino, kad pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje buvo laikomas nuo 2011-10-10 iki 2014-10-13, reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo nustatytas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas, kurį prašo taikyti, skaičiuojant nuo pareiškėjo kreipimosi į teismą dienos, t.y. 2014-10-14. Nurodo, kad Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymu Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštiniėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo" 1.3 punktas nustato, kad iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009-2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m. Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-10-24 pažymos Nr. 69/06-4947 „Dėl R. K. laikymo Šiaulių TI“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą buvo etapuotas 2011-10-10 ir laikytas periodiškai iki 2014-10-13. Pareiškėjas buvo laikomas kameroje su dar vienu - vienuolika asmenų, ir vienam asmeniui teko nuo 1,71 kv. m. iki 20 kv. m., o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama. Pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per nurodytą laikotarpį iš viso buvo laikomas 96 dienas. Pasivaikščiojimo laiku (1 val. per dieną), medicininių apžiūrų metu, prašymosi pirtyje metu asmenys nebūna gyvenamojoje kameroje. Pareiškėjo pretenzijos atsakovui už šį laikotarpį laikytinos nepagrįstomis ir nesuteikiančiomis pagrindo Šiaulių tardymo izoliatoriaus pareigūnų veiksmus pripažinti neteisėtais. Nenustačius dėl šio laikotarpio Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtų veiksmų (vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų), pareiškėjo reikalavimas dėl žalos atlyginimo už šį laikotarpį negali būti tenkinamas.

Atsakovas pabrėžia, kad pareiškėjo dėstomos neturtinės žalos atsiradimą sąlygoti galinčios aplinkybės neįrodo realaus neturtinės žalos egzistavimo fakto. Pareiškėjas savo skundą grindžia abstrakčiais argumentais, reiškia bendro pobūdžio nusiskundimus, nebūtinai sąlygotus laikymo sąlygų, ir kurių nepagrindžia jokiais įrodymais. Pareiškėjas nepateikia jokių duomenų, kurie leistų konstatuoti patirtą neturtinę žalą kurią būtų galima susieti su asmens laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje sąlygomis. Tai leidžia daryti išvadą, kad pareiškėjo teiginiai apie patirtą neturtinę žalą yra nepagrįsti. Nenustačius bent vienos iš viešosios atsakomybės sąlygų, valstybei neatsiranda prievolė atlyginti turtinę ar neturtinę žalą Civilinio kodekso 6.271 str. pagrindu. Atsižvelgiant į teismų praktikoje pabrėžiamus neturtinės žalos instituto taikymo aspektus, siekiant nustatyti pareiškėjo reikalavimo atlyginti neturtinę žalą pagrįstumą turi būti atsižvelgiama į konkrečias kalinimo sąlygas, turi būti įvertinti įrodymai, pagrindžiantys pareiškėjo patirtą neturtinę žalą o ne prielaidos apie galimą teisių pažeidimą

Atsakovas pažymi, kad Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.138 straipsnyje pateiktame nebaigtiniame sąraše įtvirtinta net keletas galimų asmens teisių gynimo būdų. To paties straipsnio 8 punkte numatyta, kad asmens teisės teismas gina ir kitais įstatymų numatytais būdais. Europos Žmogaus Teisių Teismas ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas ne kartą pažymėjo, jog pažeidimo fakto pripažinimas taip pat yra asmens pažeistų teisių gynbos būdas, kuris yra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą. Neturtinė žala priteisiama konkrečiu atveju nustačius, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti. Atsakovas prašo sprendžiant neturtinės žalos priteisimo pareiškėjui klausimą atsižvelgti į tai, kad įstaiga pagal galimybes siekė įgyvendinti galiojančius teisės aktus ir nebuvo neigiamo veikimo, nukreipto išimtinai prieš pareiškėją, pareiškėjo laikymas teisės aktų neatitinkančiomis sąlygomis buvo su pertraukomis ir tik periodinis, neigiamas veikimas buvo mažareikšmis ir nesukėlęs ilgalaikių neigiamų pasekmių.

Pareiškėjo skundas tenkintinas iš dalies.

Pareiškėjas R. K. nagrinėjama administracinį ginčą iškėlė dėl neturtinės žalos atlyginimo, kurią kildina iš to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma.

Teismas pažymi, kad ABTĮ 15 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodyta, jog administraciniai teismai sprendžia bylas dėl žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo (Civilinio kodekso 6.271 straipsnis). CK 6.271 straipsnis nustato deliktinės atsakomybės atvejį, kai žala atlyginama dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų. Vadovaujantis šio straipsnio 4 dalimi, valstybės ar savivaldybės civilinė atsakomybė pagal šį straipsnį atsiranda, jeigu valdžios institucijų darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus šios institucijos ar jų darbuotojai privalėjo veikti.

Reikalavimas dėl žalos (tiek turtinės, tiek neturtinės) atlyginimo, kuri kildinama iš valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (CK 6.271 straipsnis), gali būti tenkinamas esant trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos ryšiui. Neteisėtumo pagal CK 6.271 straipsnio prasmę konstatavimui reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktų priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo, kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmens, teigiančio, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, atžvilgiu, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

LR ABTĮ 5 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, jog kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė ar įstatymų saugomas interesas. Tačiau asmens pažeista teisė teismo gali būti apginta tuo atveju, jei jis konkrečiai įvardija neteisėtus valdžios institucijos veiksmus (neveikimą) ir savo reikalavimą pagrindžia atitinkamais argumentais bei įrodymais. Reiškiant reikalavimą dėl žalos atlyginimo nepakanka deklaratyviai ar abstrakčiai išvardyti galimai neteisėtas veikas, nes turi būti nurodyta, kokiais konkrečiais ir kada būtent atliktais neteisėtais valdžios institucijos veiksmais (neveikimu) buvo pažeistos asmens teisės ar teisėti interesai, kokio teisės akto reikalavimų nevykdė atitinkamas viešojo administravimo subjektas, ar neveikė taip, kaip turėjo veikti pagal atitinkamas teisės normas (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-146-1527/2012).

Nagrinėjamu atveju pareiškėjas skundu siekia, jog jam iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių TI, būtų priteistas 90 000 Lt neturtinės žalos atlyginimas laikotarpiais nuo 2011-10-10 iki 2011-10-21, nuo 2012-09-24 iki 2012-12-05, nuo 2013-06-11 iki 2013-08-18 ir nuo 2014-09-19 iki 2014-10-13. Neturtinę žalą iš esmės grindžia tuo, kad kameroje buvo laikoma daugiau asmenų, nei yra leistina pagal galiojančius teisės aktų reikalavimus.

Kadangi nagrinėjamu atveju pareiškėjas neturtinę žalą, be kita ko, kildina iš to, jog bausmės atlikimo įstaigoje jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma, aktualus yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) 3 straipsnis, kuris nustato, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. EŽTT savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, jog asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr., pvz.,

EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 30210/96, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą byloje *V. prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 44558/98 ir kt.). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, spręsdamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje *Peers prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 28524/95). Tačiau netgi tokio tikslo nebuvimas nepadaro neįmanoma, kad bus pripažintas Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas. Be to, EŽTT savo praktikoje yra ne kartą nurodęs, jog kameros erdvės trūkumas yra labai reikšmingas faktorius sprendžiant, ar taikomos sulaikymo sąlygos buvo „žeminančios“ Konvencijos 3 straipsnio požiūriu, o ypač mažas kalinimo metu asmeniui tenkantis plotas ir gana ilgas kalinimo laikas gali būti savaime pakankamas pagrindas pripažinti Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą (žr., pvz., EŽTT 2005 m. balandžio 7 d. sprendimą byloje *K. prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 53254/99; 2008 m. vasario 14 d. sprendimą byloje *Dorokhov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 66802/01; 2012 m. sausio 10 d. sprendimą byloje *Ananyev ir kiti prieš Rusiją*).

Lietuvos Respublikos kardomojo kalinimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tardymo izoliatoriaus administracija, užtikrindama suėmimo vykdymo tvarką ir tinkamas asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo ir kitais įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, kitais nacionaliniais ir Europos Sąjungos teisės aktais. Pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr. 1248 (Žin., 2009, Nr. 121-5216), numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m.

Pasisakydamas dėl faktinių bylos aplinkybių reikšmės pareiškėjo prašomos atlyginti žalos atsiradimui, teismas laiko, kad turi būti atsižvelgta į atsakovo atsiliepime pareikštą prašymątaikyti senaties terminą.

Pagal CK 1.124 straipsnį, ieškinio senatis – tai įstatymo nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį. Reikalavimą apginti pažeistą teisę teismas priima nagrinėti nepaisant to, kad ieškinio senaties terminas pasibaigęs (CK 1.126 straipsnio 1 dalis), tačiau ieškinio senaties termino pabaiga iki ieškinio pareiškimo yra pagrindas ieškinį atmesti (CK 1.131 straipsnio 1 dalis). Pasibaigus ieškinio senaties terminui galimybė priverstinai, valstybės prievartos pagalba įgyvendinti subjektines teises išnyksta. Ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja (CK 1.126 straipsnio 2 dalis). Reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo nustatytas sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas (CK 1.125 str. 8 d.).

LR CK 1.127 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos, o teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Pareiškėjas skunde nurodo, jog dėl neužtikrintos teisės į minimalų kameros plotą, tenkantį vienam asmeniui, jautė nepatogumus ir dvasinius išgyvenimus, taigi jau tuo metu turėjo suvokti, kad jo teisės gali būti pažeidžiamos, tačiau į teismą kreipėsi tik 2014 m. spalio 13 d., todėl reikalavimui dėl neturtinės žalos atlyginimo už laikotarpį nuo 2011-10-10 iki 2011-10-12 turi būti taikoma ieškinio senatis, o pareiškėjo teisė į žalos atlyginimą teismo ginama nuo 2011-10-13 iki 2014-10-13.

Iš byloje esančios pažymos (14 b. l.) matyti, kad pareiškėjas R. K. į Šiaulių tardymo izoliatorių buvo pristatytas 2011 m. spalio 10 d. ir laikytas iki 2011 m. spalio 21 d., 2012- m. rugsėjo 24 d. ir laikytas su pertraukomis iki 2012 m. gruodžio 5 d., 2013 m. birželio 11 d. ir laikytas iki 2013 m. birželio 18 d., bei 2014 m. rugsėjo 19 d. ir laikytas iki 2014 m. spalio 13 d. Laikotarpiu, kuriam netaikoma ieškinio senatis, pareiškėjas kameroje Nr. 51 buvo laikomas nuo 2011-10-13 iki 2011-10-21 su dar 4-10 asmenų ir vienam asmeniui teko nuo 1,71 iki 3,77 kv. m., kameroje Nr. 27 – nuo 2012-09-24 iki 2012-10-02 vienas arba su dar 3 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,98 iki 15,93 kv. m., kameroje Nr. 66 laikotarpiais nuo 2012-10-02 iki 2012-10-10 ir nuo 2012-10-29 iki 2012-12-05, viso 46 dienas, su dar 3-9 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,26 iki 5,65 kv. m., kameroje Nr. 57 nuo 2013-06-11 iki 2013-06-18 vienas arba su dar 6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,85 iki 19,99 kv. m., kameroje Nr. 55 nuo 2014-09-19 iki 2014-09-20 su dar 3-4 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,75 iki 4,69 kv. m., kameroje Nr. 48 nuo 2014-09-20 iki 2014-09-22 su dar 3-4 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,76 iki 4,70 kv. m., kameroje Nr. 67 nuo 2014-09-22 iki 2014-09-24 su dar 6 asmenimis ir vienam asmeniui teko 3,29 kv. m., kameroje Nr. 62 nuo 2014-09-24 iki 2014-09-25 su dar 2-4 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 3,40 iki 5,67 kv. m., kameroje Nr. 18 nuo 2014-09-25 iki 2014-09-26 su dar 5-6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,65 iki 3,09 kv. m., ir kameroje Nr. 32 nuo 2014-09-26 iki 2014-10-13 su dar 4-6 asmenimis ir vienam asmeniui teko nuo 2,98 iki 4,18 kv. m. Taigi pareiškėjas tik 3 dienas buvo laikomas kameroje Nr. 67 ir 18, kuriose pareiškėjui tenkantis plotas buvo pastoviai mažesnis, nei nustatyta 3,6 kv. m. norma (teko nuo 2,65 iki 3,29 kv.m.), 13 dienų buvo laikomas sąlygomis, kai jam teko ne mažiau kaip 3,6 kv. m. ploto (kameroje Nr. 27, 55 ir 48), o likusias 81 dieną pareiškėjui tenkantis kamerų plotas tik iš dalies atitiko reikalavimus (teko nuo 1,71 iki 19,99 kv. m.), tačiau iš pateiktos pažymos tiksliai nustatyti kada ir kiek laiko pareiškėjas buvo laikomas šiose kameroje nepažeidžiant nustatytos vienam asmeniui kameros ploto normos, nėra galimybių. Įvertinęs byloje esančią medžiagą, taip pat tai, kad kamerų plotas, be kita ko, yra užstatytas suimtųjų lovomis ir kitais būtinais reikmenimis, teismas sprendžia, jog iš tiesų nurodytais laikotarpiais pareiškėjui tenkantis plotas periodiškai buvo mažas, jis beveik neturėjo laisvos vietos, kurioje galėtų judėti, todėl tam tikrais laikotarpiais pareiškėjo teisė į minimalų gyvenamąjį plotą buvo pažeista. Taigi atsižvelgiant į šias aplinkybes ir į minimalaus vienam asmeniui kameroje tenkančio ploto neužtikrinimo trukmę (84 dienos), konstatuotina, jog toks pažeidimas sudarė prielaidas patirti pareiškėjui neigiamus išgyvenimus, sukėlė jam dvasines kančias, kurių intensyvumas viršija neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį ir yra nesuderinamas su Konvencijos 3 straipsniu.

Bylos duomenimis nustatyta, kad pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu nebuvo atlikta Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimų, ar kameros atitinka Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010-03-30 įsakymu Nr. V-241 (Žin., 2010, Nr. 41-1999), reikalavimus, kitų įrodymų dėl netinkamos kamerų būklės byloje nėra, todėl konstatuoti, kad valstybės valdžios institucijos (Šiaulių tardymo izoliatoriaus) pareigūnai laikė pareiškėją kameroje, neatitinkančioje joms keliamų Higienos normos HN 76:2010 reikalavimų, nėra pagrindo.

Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nuosekliai laikomasi pozicijos, jog asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinais sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A¹⁴³-1966/2008, A⁵⁰²-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir EŽTT praktikoje (pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje S. prieš Lietuvą (pareiškimo Nr. 871/02)). Taigi ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiką buvo laikomas nepriimtinais sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu neturtinei žalai atlyginti.

LR CK 6.250 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais. Šiame kontekste pabrėžtina, kad atlygintinos neturtinės žalos dydžio nustatymas yra teismo

prerogatyva ir teismo funkcija yra patikrinti reikalavimo pagrįstumą bei, jei jis pripažįstamas pagrįstu, nuspręsti kokia suma pinigais gali būti teisinga ir protinga satisfakcija padarytai žalai atlyginti, jei asmens teisės pažeidimo pripažinimas teismo sprendimu nėra pakankama ir teisinga satisfakcija už patirtą skriaudą. Neturtinės žalos atlyginimas pinigais priteisiamas, jeigu konkrečiu atveju nustatoma, kad teisės pažeidimo pripažinimo nepakanka pažeistai teisei apginti (žr., pvz., EŽTT 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimą byloje *M. prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 53161/99). Analogišką praktiką nuosekliai formuoja (ABTĮ 13 str. 1 d., 20 str. 3 d.) ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (žr., pvz., LVAT 2008 m. balandžio 16 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-619/2008, 2010 m. spalio 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-1240/2011, 2012 m. sausio 26 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-143/2012 ir kt.). Pagal CK 6.250 straipsnio 2 dalį teismas, nustatydamas neturtinės žalos dydį, atsižvelgia į jos pasekmes, šią žalą padariusio asmens kaltę, jo turtinę padėtį, padarytos turtinės žalos dydį bei kitas turinčias reikšmės bylai aplinkybes, taip pat į sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus.

Atsižvelgus į kalinimo neatitinkančiomis teisės aktų reikalavimų sąlygomis trukmę (84 dienos), į pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalinimui būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias, į kitus pirmiau minėtus teismų praktikoje įtvirtintus neturtinės žalos dydžio nustatymo kriterijus, vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijus, darytina išvada, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu, o kalėdamas pas atsakovą aukščiau aptartomis sąlygomis, pareiškėjas patyrė pinigine išraiška apskaičiuotiną neturtinę žalą. Tam tikru laikotarpiu pažeista minimalaus vienam asmeniui tenkančio kameros ploto norma galėjo pareiškėjui sukelti diskomfortą ir dvasinį sukrėtimą, toks perpildymas trukdė naudotis bet koku privatumu kasdieniniame gyvenime, kas savaiame buvo traumuojanti patirtis ir sumenkino pareiškėjo žmogiškąjį orumą. Kita vertus, teismo vertinimu, nagrinėjamu atveju nėra pagrindo visiškai tenkinti pareiškėjo skundą bei priteisti jam visą jo reikalaujamą sumą, kas sudarytų net po 1071,43 Lt už kiekvieną kalinimo dieną. Šiuo aspektu pabrėžtina, jog pareiškėjas buvimo Šiaulių TI laikotarpiu turėjo galimybę pasivaikščioti gryname ore, pažeidimo laikotarpis nebuvo nepertraukiamas, pareiškėjui tenkanti kameros ploto norma nuolat kito. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad byloje nėra jokių duomenų, jog pareiškėjas kalinimo metu koku nors būdu (žodžiu ar raštu) skundėsi Šiaulių TI administracijai ar kitoms kompetentingoms institucijoms dėl kameros perpildymo ir nepatogumų, susijusių su šiuo faktu, ar kitų jo laikymo sąlygų, todėl teismas, įvertinęs byloje esančius duomenis, sprendžia, jog kitos jo laikymo sąlygos atitiko teisės aktų reikalavimus. Be to, įvertinus byloje esančią pareiškėjo asmens sveikatos istoriją (20-30 b. l.), nenustatyta, kad nagrinėjamu atveju būtent dėl kalinimo sąlygų būtų pablogėjusi pareiškėjo sveikata. Jokių kitų duomenų apie savo sveikatos būklę, kitas fizines ar psichines savybes, kurias galėtų būti reikšmingos sprendžiant dėl įkalinimo sąlygų neigiamo poveikio masto, intensyvumo, pobūdžio ar laipsnio, pareiškėjas nepateikė. Byloje taip pat nenustatyta, kad atsakovas būtų sąmoningai siekęs pažeminti pareiškėjo orumą ar nežmoniškai su juo elgtis, o tam tikras kalinamųjų privatumo, jų judėjimo laisvės apribojimas ir su tuo susiję neigiami išgyvenimai, patyrimai paprastai yra neišvengiama kalinimo pasekmė, susijusi su jo esme, tikslais ir saugiu vykdymu.

Taigi teismas, įvertinęs byloje nustatytas aplinkybes, pažeidimo mastą, šio pažeidimo trukmę ir intensyvumą, atsižvelgęs į formuojamą Europos Žmogaus Teisių Teismo ir aktualią Lietuvos Respublikos teismų praktiką (pvz., LVAT 2014-04-10 nutartimi byloje Nr. A-858-114/2014 už 498 tinkamų kalinimo sąlygų neatitinkančias dienas ir dėl to kilusius sveikatos sutrikimus priteista 5000 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2014-08-25 nutartimi byloje Nr. A-575-835/2014 už 367 dienas priteisė 8600 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2014-10-22 nutartimi byloje Nr. A-858-746/2014 už 400 dienų priteisė 8500 Lt, LVAT 2014-10-30 nutartimi byloje Nr. A-575-1594/2014 už 539 dienas priteisė 8700 Lt, LVAT 2014-11-25 nutartimi byloje Nr. A-575-2045/2014 už 396 dienas priteisė 4900 Lt), taip pat vadovaudamasis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, sprendžia, kad šiuo atveju pareiškėjo patirta dvasinė skriauda nėra tokia didelė, kad ją būtų galima vertinti pareiškėjo nurodyta suma, o dėl nustatyto pažeidimo pareiškėjo

patirtoms neigiamoms pasekmėms adekvati priteistina suma yra 1500 Lt. Todėl pareiškėjo skundas tenkinamas iš dalies, priteisiant pareiškėjui iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių TI, 1500 Lt neturtinei žalai atlyginti.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85-87 str., 88str.1 d. 5 p. teismas,

n u s p r e n d ž i a:

Pareiškėjo R. K. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti pareiškėjui **R. K.** iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, **1500,00 Lt / 434,43 Eur** (vieną tūkstantį penkis šimtus litų / keturis šimtus trisdešimt keturis Eur 43 ct) neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo dienos gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per sprendimą priėmusį teismą.

Teisėja Jarūnė Sedalienė